

Lectio praecursoria: Yrityskummit kunnallisen elinkeinopolitiikan ja yritystoiminnan kehittäjinä ja asiantuntija-arvioijina

Juhani Filppula

Tutkimuksen "Yrityskummit kunnallisen elinkeinopolitiikan ja yritystoiminnan kehittäjinä ja asiantuntija-arvioijina," tavoitteena oli antaa kokonaisvaltainen kuva yrityskummitoiminnasta ja sen merkityksestä kuntien elinkeinopolitiikan ja yritystoiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksen päätehtävänä olikin vastata kysymykseen "kuinka asiantuntija-arvioijat arvioivat neuvontatyötään sekä mahdollisuuksiaan vaikuttaa kunnallisen elinkeinopolitiikan ja yritystoiminnan toimivuuteen."

Tutkimuksessa oli tunnistettava kuntien elinkeinopolitiikassa ja yritystoiminnassa esiintyvät ongelma-alueet sekä kehittämisen mahdollisuudet, joissa asiantuntija-arvioijat voisivat edesauttaa elinkeino- ja yritystoiminnan kehittämistä. Tutkimuksessa pyrittiin tunnistamaan yrityskummeilla esiintyvät roolit ja jokaiselle esiintyvälle roolille oli tavoitteena saada esitettyä kokonaisvaltainen roolikuvaus. Tutkimuksen tavoitteena oli saada selville kuinka sitoutuneita yrityskummit olivat neuvontatyöhönsä ja kuinka hyvin he saivat ajatuksiaan esille kunnallisen elinkeinopolitiikan ja yritystoiminnan kehittämisessä ja min-kälaisia ongelmia ja ristiriitoja he huomasivat kunnissa ja yrityksissä. Tutkimuksen ainutlaatuisuus näkyy siinä, että yrityskummiin rooleja ei ole tutkittu aikaisemmin ja että rooleista ei ole esitetty niin laajaa ja tarkkaa roolikuvaa kuin tässä tutkimuksessa esitetään. Päätehtävän ja vallan sekä asettamisen kautta haetaan tutkimuksessa perustellut vastaukset siihen, kuinka kunnissa ymmärretään omaehtoisen kokonaisvaltaisen elinkeinopolitiikan merkitys työllisyyden ja hyvinvoinnin lisääjänä.

Tutkimuksen avulla haluttiin selvittää poliittisten ja hallinnollisten päätöksentekijöiden sekä yrittä-

jien suhtautumista vallitsevaan elinkeinopolitiikkaan ja siinä haluttiin löytää uusia ja innostavia kehittämisen mahdollisuuksia. Tutkimus edustaa positivismista tutkimusohjelmaa joka korostaa tutkimuksessa kvantitatiivisen ja kvalitatiivisen aineiston keruuta ja käsittelyä. Tutkimusongelman metodologiseksi perusteeksi on valittu empiiris-operationaalinen tutkimusmetodi. Empiiris-operationaalisen tutkimusmetodin avulla tekniseen tiedonintressiin pohjautuen, haettiin faktojen, tosiasia-aineistojen ja informaation keräämisen ja kysymysten avulla tutkimuslalista hallittavuutta ja kommunikaatiota. Arvioinnin merkitys suuntautuu erityisesti yrityskummiin esittämiin mielipiteisiin, tilastotietojen analysoinnin arviointiin, sekä elinkeinotoimen ja politiikan sekä yritystoiminnan välisten tekijöiden määrittämiseen. Tutkimuksen näkökulmassa keskitytään yrityskummiin näkökulmaan.

Tutkimuksen teorioiden esiintyminen aluksi julkisen politiikan teoria, jossa elinkeinopolitiikka nähdään valtiollisena ja kunnallisena elinkeinopolitiikkana. Julkisen politiikan elinkeinopolitiittiset vaikutukset yhteiskunnallisesti ovat hyvin laajat, jonka vuoksi on tärkeää, että tässä tutkimuksessa julkinen politiikka ymmärretään koko yhteiskuntarakenteen peruspilarina. Julkisen politiikan teoria, jaettiin kolmeen osateoriaan, kehittävään, valvovaan ja suunnittelevaan elinkeinopolitiikkaan. Tärkeää on tiedostaa, että kunnallisella elinkeinopolitiikalla vaikutetaan kaikilla yhteiskuntapolitiikan lohkoilla.

Kehittävän elinkeinopolitiikan teoriassa näkyvät asiantuntijoiden ja päätöksentekijöiden välinen yhteistyö siten, että päätöksenteossa voidaan toteuttaa ratkaisuja, joissa mahdollisimman monen intressien tarpeet on voitu ottaa huomi-

oon. Yhdessä oppiminen ja yhdessä tekeminen lisää henkilöiden yhteenkuuluvaisuutta. Kehittävässä elinkeinopolitiikassa luodaan edellytyksiä ja nähdään strategisen suunnittelun kautta kehittämisen merkitys pitkäjänteisenä ja uutta elinkeinopoliittista kehitystä antavana toimintana. Kehittävässä elinkeinopolitiikassa toimiva innovaatioympäristö on kilpailukyvyä edellyttävä. Innovaatioympäristöllä tarkoitetaan kaikkia tekijöitä, jotka vaikuttavat osaamiseen, uuden tiedon ja teknologian tuottamiseen sekä niiden levittämiseen ja hyödyntämiseen.

Valvovan julkisen politiikan teoriassa näkyvä nykyajan tyypillinen legaalinen hallitsemisjärjestelmä, jota toteutetaan byrokraattien avulla. Tutkimuksessa valvovaa julkista elinkeinopolitiikkaa tarkastellaan kansalaisten tarpeiden avulla, jolloin tarkennetaan lainsäädäntöä, yritetään kitkeä pois piilorikollisuutta, kohdennetaan tukimuotoja jne. Valvovassa elinkeinopolitiikassa poliittikot odottavat hallinnolta toimenpiteitä, heidän esittämien poliittisten päämäärien toteuttamiseksi. Monesti kunnissa vallitseva ilmapiiri vaikuttaa elinkeinopolitiikan kehittämiseen ja päätöksentekoon.

Suunnittelevan elinkeinopolitiikan teoria seuraa päätöksien suunnitelmallisuuden ja vaikuttavuuden sekä rakennemuutoksen arvioiteja. Suunnitteleva julkinen elinkeinopolitiikka tähtää yrityksiin ja teollistamiseen vahvistamiseen, jonka vuoksi tulee saada entistä enemmän välimatkaa jokapäiväisiin poliittisiin väittämiin. Suunnittelevassa elinkeinopolitiikassa kansalaiset eivät ole rakennemuutoksen suurimpia esteitä, vaan esteet monesti löytyvät johtavissa asemissa olevista poliittisista luottamushenkilöistä ja virkamiehistä. Suunnittelevassa elinkeinopolitiikassa korostuu omaehtoiseen kehittämiseen tähtäävä toiminta, jossa elinkeinopolitiikan aikajänne ylittää kaikki suunnittelujänteet kunnissa. Suunnittelevassa elinkeinopolitiikassa pohditaan tehtävää ja tavoitteita, etsitään tietoa ympäristön muutoksista, ja mietitään yhdessä keinoja, joilla kunnan tehtävä voidaan hoitaa tulevaisuudessakin.

Johtamisen teoriassa valtaosa yrityskummeista kuuluu esimiesasemaan ja heille johtajuus on jokapäiväistä toimintaa. Heidän herät aistimukset tunnistavat kunnissa ja yrityksissä vallitsevat johtajuuden pelisäännöt. Aktiivinen kunnallinen elinkeinopolitiikka sekä yrityksen toiminta on monesti riippuvainen johtajuudesta. Kognitiivisia kykyjään ennakoivasti ja tehokkaasti käyttävä

johtaja osaa yhdistellä eri rooleja sekä työpaikalla syntyneitä tilanteita eri osapuolten kykyjen ja kypsyyden mukaan.

Rooliteoriassa kenenkä tahansa henkilön niin myös yrityskummien työn onnistuminen on monesti kiinni siitä, kuinka hyvin henkilöt omaksuvat rooliesiintymisensä kulloisessakin neuvontaja esiintymistilanteessa. Tutkimuksessa oli tärkeätä saada selville minkälaiset roolit olivat niitä rooleja, jotka esiintyivät merkittävimmin yrityskummeilla. Samalla oli tärkeätä, että saadaan selville minkälaisen roolikuvaussisällön yrityskummi antaa, toimiessaan määrättyssä roolissa. Rooliteorian pohjaksi otettiin Mintzbergin esittämä johtajan kymmenen roolia. Tutkimuksessa analysoitiin lisäksi yksi elinkeinopoliittinen rooli.

Institutionaalisuuden teorian avulla oli tarkoitus syventää tutkimuksen kokonaisvaltaista merkitystä. Tällöin lähennyimme holistisen ihmiskäsityksen avulla kuntien poliittisia ja hallinnollisia päätöksentekijöitä sekä yrityksen johtajia ymmärtämään tarkemmin yrityskummien antaman vapaaehtoisen kehittämisen panoksen kokonaisvaltaisena (tajunnallisuuden) tasona.

Yrityskummiteoriassa keskitytään yrityskummitoiminnan syntyvaiheiden jälkeen siihen, kuinka yrityskummit näkevät toimintansa ja mahdollisuutensa kuntien elinkeinotoiminnan ja yritystoiminnan kehittäjänä. Yrityskummitoiminnan keskeisenä ajatuksena on, että yrityskummeilla on side ja motiivi kuntaan jonka hyväksi hän toimii. Yrityskummitoiminta käynnistyy kuntatasolla yrityskummien, yrityksiin ja kunnan yhteistyönä. Yrityskummiksi voi ryhtyä henkilö jolle kunta esittää henkilökohtaisen pyynnön.

AINEISTON HANKINTA

Empiirisen tutkimuksen perusjoukon muodosti 120 yrityskummi, joista uusintakyselyn jälkeen vastasi 77 henkilöä ja vastausprosentiksi muodostui 64,17 prosenttia. Taustamuuttujina käytettiin läänestä, ikärakennetta, yrittäjyyttä ja isoa yritystä johtaneita, toimialaa, koulutustasoa sekä yrityskummikunnassa syntyneitä. Tutkimuksessa rooliluotettavuuden varmistamiseksi käytettiin muuttujien todellisen ja satunnaisvaihtelun erottamiseksi faktorianalyysia ja sen yhteydessä pääkomponenttianalyysia, jonka avulla saatiin selville mitkä muuttujat mittaavat sisällöltään samoja ominaisuuksia. Tutkimuksen mittaamisessa ja

analysoinnissa käytettiin ristiintaulukointia, roolien osalta rooliepisodimallia ja elinkeinopoliitikan osalta kunnallisen elinkeinopoliitikan käsitteellistä mallia. Elinkeinopoliittisten toimintojen keskiarvojen vertailussa käytettiin yksisuuntaista varianssianalyysiä. Tällä varianssianalyysillä testattiin onko muuttujien keskiarvoissa eroja eri ryhmien välillä ja ovatko ne tilastollisesti merkitseviä.

Empiirisenosan alussa selvitettiin yrityskummeilla esiintyvät roolit. Roolien analysoinnissa otettiin huomioon kutakin roolia kuvaava yrityskummien esittämä kirjallinen mielipide joka vahvasti kulloiseenkin rooliin samaistumista. Tutkimuksessa kartoitettiin asiantuntija-arvioijien mielipiteiden avulla, kuinka omaehtoisesti ja vastuuntuntoisesti kuntien poliittiset ja hallinnolliset päätöksentekijät suhtautuivat kuntansa elinkeinopoliitikan kehittämiseen. Sekä siitä kuinka asiantuntija-arvioijat suhtautuivat neuvontatyöhönsä ja minkälaisen kuvan he ovat saaneet siitä, ja kuinka heihin suhtaudutaan niin kunnissa kuin yrityksissäkin, ja kuinka he voivat vaikuttaa, yritysten taloudellisen kehityksen ohjaukseen eri toimialueilla.

Tutkimuksen johtopäätöksinä todetaan, että jokaiselle esiintyvälle roolille esitettiin peruteltu roolikuvaus. Roolikuvaus antoi jokaiselle esiintyvälle roolille perustellun roolikäyttäytymisen ja tavoitteellisuuden sisällön. Yrityskummien tärkeimmäksi rooliksi muodostui elinkeinopoliittiseksi rooliksi luokiteltu kehittäjän rooli.

Tutkimus vahvistaa, että työttömyyteen voidaan vaikuttaa useiden eri tekijöiden avulla. Esiin nousi yhteiskunnalliset valtiollaan yrittäjyyttä tukevat toimenpiteet, jolloin madalletaan yrittäjäksi ryhtymisen ja työntekijöiden palkkaamisen kynnyksiä. Tutkimuksessa vahvistuu elinkeinopoliitikan uudelleen kehittäminen, jossa elinkeinopoliittikkaa tulisi suojata (privilegioilta) yksinoikeutetuilta ja mielivaltaiselta poliitikalta. Julkisten organisaatioiden tulisi antaa suurempi painoarvo toimintaympäristön muutoksille sekä enemmän painoarvoa omaehtoisen elinkeinopoliitikan kehittämiseksi. Pienten kuntien talous ja maaseudun tulevaisuus voidaan turvata yritystoiminnan ja teollisuuden avulla. Tähän tarvitaan välillistä valtion ja kuntien elinkeinopoliittista aktiivisuutta.

Tutkimuksessa huomattiin, että monissa kunnissa elinkeinopoliitikan toteuttamisesta puuttuu yhteistyö, ihmisläheisyys ja vastuuntuntoisuus. Ihmiskäsityksen sisäistäminen elinkeinopoliitikan

ja työllisyyden hoidossa avaisi huomaamaan ihmisen tilanteiden mukaisen toiminnan. Tahto on merkityslaji, jolla on päätöksentekoa ohjaavana tekijänä keskeinen rooli. Monilta kunnilta tutkimuksen mukaan puuttuu elinkeinopoliittisen tahdon toteuttaminen. Myönteisesti harjoitetun kokonaisvaltaisen omaehtoisen elinkeinopoliitikan keskeisenä tuloksena saavutetaan kunnissa taloudellisen hyvinvoinnin kasvua. Poliittisten ja hallinnollisten päätöksentekijöiden tuleekin ymmärtää, että kunnan talous on riippuvainen kunnassa toimivien yritysten taloudellisesta menestymisestä.

Tutkimuksessa huomattiin, että laaja-alaisen opetuksen taso nousi erääksi yritystoiminnan ongelmaksi. Havainnoijien mielestä koulutus tulisi toimia synergiassa ja yhteistyössä yritystoiminnan kanssa. Yritysten teknologian kehittämiseen toivottiin uudenlaista koulutuksellista kehittämisjärjestelmää, joka kokoaisi yhteen työn tehokkuuden ja työn laadun välisen koulutustarpeen. Kokonaisvaltaista laaja-alaista elinkeinopoliittista koulutusta tulisi antaa poliittisille ja hallinnollisille päätöksentekijöille sekä yrityksen johdolle, että he ymmärtäisivät paremmin elinkeinopoliitikan keskeisen merkityksen hyvinvoinnin lisääjänä. Uudenlaisessa omaehtoisessa elinkeinopoliittisessä kokonaisvaltaisessa kulttuurissa, puolueet lakkaisivat ajamasta vain omia etujaan. He näkisivät yhteisen kansalaisille tarkoitetun hyvinvoinnin edun, johon tähdätään päätöksenteossa tietoa ja taitoa hankkimalla. Vaikka henkisen pääoman laatu ja saatavuus on kunnissa ja yrityksissä huippuluokkaa voidaan jokaista toimintaympäristöä uudelleen kehittää. Tutkimus vahvistaa, että kehittämistä voidaan toteuttaa myös yrityskummitoiminnan avulla.

Yritysten puuttuminen eräissä kunnissa koettiin suurena ongelmana. Tämän vuoksi useat yrityskummit olivat lähteneet perustamaan kummikuntaan yrityksiä tai menemään mukaan perustettavaan yritykseen. Yritysten puuttumisen ongelmana koettiin mm. poliittisen vanhoillisuuden, poliittisten ristiriidat, poliittisten henkilöiden omien etujen ajamisen ja oman aseman vartiointi. Tutkimus vahvistaa, että parhaimmat tulokset elinkeinopoliitikassa ovat saaneet ne kunnat jotka ovat suunnittelevassa elinkeinopoliitikassa profiloituneet siten, että ne kiinnostavat yrityksiä. Kuntien poliittisten ja hallinnollisten johtajien sekä yritysjohtajien tulisi huomata, että onnistuneessa johtajuudessa on kysymys ihmisten moti-

voinnista saada aikaan hyvä elinkeinopoliittinen yritysilmasto.

Tutkimus osoittaa, että kunnan elinkeinotoimi toimii toimivaltansa puitteissa ja ne kunnat, jotka arvostavat yritystoimintaa ja sen kehittämistä, toimivat elinkeinotoimissaan aktiivisesti, ja ne kunnat jotka eivät toimi tehokkaasti jäävät elinkeinotoiminnan osalta tehottomiksi. Kunnan elinkeinopoliitiikan johtamisen tärkeys näkyy yrityskummien mielestä parhaiten siinä, kuinka kunnanjohtaja suhtautuu ja sitoutuu kunnan elinkeinopoliitiikan kehittämiseen. Elinkeinotoimen tason ongelmiin ainakin osaltaan näytti vaikuttavan luottamushenkilöiden vähättelevä suhtautuminen, joka taas näyttää vaikuttavan elinkeinotoimen turhautumiseen. Elinkeinotoimi menestyy osaavan, innostuneen, motivoituneen ja kannustavan ilmapiirin vallitessa. Tutkimus vahvistaa, että kuntien poliittisten ja hallinnollisten henkilöiden sekä yrittäjien välinen yhteistyö tulee olla saumatonta. Kuntien tulisi parantaa poliittista yrityskulttuuria sekä tehdä yhteistyötä yrittäjien kanssa, jolloin vähennettäisiin ristiriitoja ja väärinkäsitysten syntymistä.

Yritysten sisäänpäin lämpeneminen koettiin ongelmana. Eräiltä yrityksiltä puuttui avoimuutta toisia yrityksiä kohtaan. Monet yritykset käperyvät mieluummin omiin ongelmiinsa kuin keskustelevat ongelmista asiantuntijoiden kanssa. Tutkimuksessa vahvistuu näkemys, jonka mukaan pienyritysten tulisi verkostoitua ja yhdistää voimavarojaan eikä tehdä välttämättä kaikkea itse.

Yrityskummien myötä yrityksille ja kunnille avautui mahdollisuus käyttää korkean osaamisen tason henkilöitä. Yrityskummeilla on mahdollisuus löytää motivaatiota kunnan ja yritysten väliseen yhteistyöhön, yrittäjien aktivoimiseen ja innostamiseen. Yrityskummit toimivat ovien avajina ja heillä on tietoa siitä kuka tietää. Yrityskummeilla on markkinointikokemusta ja kehittämisen ideoita. Yrityksille avautuu yrityskummitoiminnan avulla mahdollisuus ja pääsy sellaisille informaation lähteille, jotka muuten eivät olisi yrityksien käytettävissä.

HT Juhani Filppulan hallintotieteen alaan kuuluva väitöskirja, Yrityskummit kunnallisen elinkeinopoliitiikan ja yritystoiminnan kehittäjinä ja asiantuntija-arvioijina, tarkastettiin 28.3.2008 Tampereen yliopistossa. Vastaväittäjänä toimi professori Markku Temmes Helsingin yliopistosta ja kustoksena professori Risto Harisalo Tampereen yliopistosta